

Сподіваємося, що належне висвітлення на уроках історії та мови отримає і той факт, що літературна мова українського народу (мова руська) виконувала функції державної у Литовському князівстві, до якого входили українські та білоруські землі в XIV-XV ст., і цей державний статус руської мови був юридично закріплений у "Литовському статуті" (1588 рік.). Наведеними фактами далеко не вичерпується перелік і проблематика висвітлення найважливіших і найактуальніших сторінок історії української мови на уроках з дисциплін гуманітарного циклу в школі.

Л.В. Панчук

Мистецьке трактування змісту художнього твору - запорука гуманізації літературної освіти

Відхід нашого суспільства від тоталітаризму у різних його виявах зумовив відкрите визнання в країні необхідності розгляду мистецьких положень, принаймі тих із них, які є вселюдськи важливими з погляду на їх високій моральний зміст.

Літературна освіта в школах України передбачає часткове чи ґрунтовне вивчення творчості письменників у 5-11 класах та вироблення умінь літературно-знавчого аналізу художнього твору. Щодо останнього у школі існував вульгарно-соціологічний та побутовий підхід до характеристики тематики, проблематики та ідейного змісту художнього твору. Література поставала перед учнями не як витвір мистецтва, а як ілюстрація до ідейно-політичних та соціальних перетворень у державі.

І тому нерідко буває, що людина, мовби й вивчала літературу, пам'ятає імена багатьох письменників, героїв книг, але так і не перейнялася морально-естетичною суттю, яку несуть, наприклад, слова народної пісні:

*Зажурилась Україна,
що ніде прожити...*

А це - наслідок естетичного дальтонізму, протидією якому повинно стати намагання вчителя донести до учнів красу художнього твору, високій смисл думок автора.

Аналізуючи твір, більшість учителів бачить лише текст, а підтекст залишається поза увагою або якщо й відкривається учням, то в такій абстрактній формі, яка втратила здатність формувати почуття і переконання. Закоренілий поділ на позитивних і негативних, наших і ворогів виховував у дітей антигуманне

ставлення до світу. Наприклад, замість замилювання художнім словом І.Е. Не-
чуя-Левицького у повісті "Кайдашева сім'я" ми детально розбираємося у дрібно-
власницькій психології Кайдашів, а висока естетика слова лишається за завісою.

Кожен художній твір, літературний образ має неповторний естетичний
зміст. Вчителі нерідко вдаються лише до характеристики подітевого ряду. І зов-
сім не доходить черга до художньої, естетичної цінності літературного твору.
Він постає у відірваності від напрямків, стилів, принципів мистецтва, надовго
заангажований "найпрогресивнішим" творчим методом - соціалістичним реалізі-
мом.

Вчити учнів замислюватись над естетикою суму, печалі, радості (пов.
М.Коцюбинського "Фата моргана"), а не тільки відокремлювати проблему "Земля і
воля", звернутись до мистецтва слова, яке наче пензель художника вимальовує
схід сонця в стилі імпресіонізму, де людина воедино зв'язана з природою
(уривок "Ранок у лісі" за казкою "Хо" М. Коцюбинського); вчити бачити художній
твір у галереї витворів митців слова і надати кожному із них почесне місце у
літературному процесі і в серці кожного з учнів.

Заперечення вульгарно-соціологічного підходу до характеристики ху-
дожнього твору - це заперечення гуманізації літературної освіти. Тривалий процес,
коли персонажі вивчались і усвідомлено приземлювались до побуту, знищив чи
бодяй затмарив високе мистецьке і естетичне навантаження образів. Звичайно,
це стосується переважно середньої школи, де небажання переосмислювати різні
категорії (естетичні, філософські...), небажання зайнятися самоосвітою спричи-
нує до відновлення застарілого підходу у розумінні літературних явищ.

Наприклад, поеми Т.Г. Шевченка "Єретик", "Гайдаки"... багатьма
учителями-практиками характеризуються в першу чергу з класових чи соціаль-
них позицій, а на мистецьке трактування ідейно-художнього змісту не вистачає
знань, хисту і бажання, щоб поринати у складності творчого процесу письмен-
ника, поета, драматурга.

Г.М.Оліна

Виховання чуйності до слова

Що найбільше хвилює педагога? Це пошук найкращих варіантів
навчання і виховання. Наша кафедра через слово, виховання чуйності до нього
розвиває інтелектуальну, культурну людину, яка вмела б спілкувати-ся, творчо